

Cuprins

Prefață	XI
Cuvântul autorului	XXI
Partea I. Postulatele unei teorii generale a actului juridic unilateral	1
Titlul I. Regimul juridic general al actului unilateral.....	6
Capitolul I. Considerații generale privind actul unilateral în dreptul privat român.....	6
Secțiunea 1. Noțiunea actului juridic	6
Secțiunea 2. Fundamentele actului unilateral în dreptul privat.....	12
Capitolul II. Noțiunea actului juridic unilateral	18
Secțiunea 1. Precizări terminologice	18
Secțiunea 2. Definiția actului unilateral	23
Secțiunea 3. Mecanismul de formare a actului unilateral	24
Secțiunea 4. Actul unilateral exprimă interesul autorului său unic.....	32
Secțiunea 5. Acte unilaterale complexe (conjunctive).....	34
Secțiunea 6. Contracte sub aparența unor acte unilaterale....	39
Secțiunea 7. Actul unilateral se săvârșește cu intenția de a produce efecte juridice	40
Secțiunea 8. Clasificarea actelor unilaterale sub aspectul mecanismului de formare	42
Secțiunea 9. Precizări privind regimul actului unilateral	43
Capitolul III. Condițiile de existență ale actului unilateral	44
Secțiunea 1. Precizări prelabile privind condițiile de fond ale actului unilateral.....	44
Secțiunea 2. Cauza actului unilateral	46
Secțiunea 3. Consimțământul. Viciile de consimțământ.....	54
Secțiunea 4. Modalitățile actului unilateral	66
Secțiunea 5. Condițiile de formă ale actului unilateral.....	67
Secțiunea 6. Comunicarea actelor unilaterale	68
Secțiunea 7. Considerații privind actele unilaterale tacite	72

VI	Actul unilateral în dreptul privat	
	Capitolul IV. Proba actului unilateral	73
	Secțiunea 1. Admisibilitatea mijloacelor de probă a actului unilateral.....	73
	Secțiunea 2. Dificultăți practice privind proba actului unilateral.....	75
	Secțiunea 3. Precizări privind proba angajamentului unilateral.....	78
	Capitolul V. Reguli particulare privind elaborarea actului unilateral	80
	Secțiunea 1. Competența autorului actului unilateral.....	81
	Secțiunea 2. Procedura elaborării actului unilateral.....	83
	Capitolul VI. Efectele actului juridic unilateral	85
	Secțiunea 1. Premise metodologice.....	85
	Secțiunea 2. Principiul forței obligatorii (<i>pacta sunt servanda</i>)	88
	Secțiunea 3. Principiul irevocabilității actelor unilaterale	91
	Secțiunea 4. Principiul relativității.....	97
	Secțiunea 5. Simulația în materia actelor unilaterale.....	104
	Secțiunea 6. Mecanismul de realizare a efectelor actului juridic unilateral.....	107
	 Titlul II. Actul unilateral și drepturile subiective civile (teoria drepturilor potestative).....	110
	Capitolul I. Drepturile subiective civile. Drepturile potestative	111
	Secțiunea 1. Noțiunea de drepturi subiective civile	111
	Secțiunea 2. Opozabilitatea/inviolabilitatea drepturilor subiective	117
	Secțiunea 3. Clasificarea drepturilor civile.....	122
	Capitolul II. Actul juridic unilateral și drepturile subiective nepatrimoniale.....	127
	Secțiunea 1. Drepturile subiective nepatrimoniale.....	127
	Secțiunea 2. Rolul și locul actului juridic unilateral în domeniul drepturilor nepatrimoniale.....	129
	Capitolul III. Actul juridic unilateral și drepturile subiective civile patrimoniale.....	138
	Capitolul IV. Actul unilateral și drepturile potestative.....	139
	Secțiunea 1. Noțiunea de drept potestativ. Delimitarea dreptului potestativ față de condiția potestativă.....	139

Secțiunea 2. Structura dreptului potestativ. Delimitare față de alte categorii de drepturi subiective	142
Secțiunea 3. Caracterele juridice ale dreptului potestativ ...	151
Secțiunea 4. Regimul juridic al drepturilor potestative	154
Secțiunea 5. Clasificarea drepturilor potestative	157
Secțiunea 6. Actul unilateral ca modalitate de exercitare a drepturilor potestative	161
Secțiunea 7. Drepturile potestative și condiția potestativă	162
Secțiunea 8. Concluzii	169
 Titlul III. Actul unilateral ca izvor de obligații (teoria angajamentului unilateral)	171
Capitolul I. Originile și evoluția teoriei angajamentului unilateral	171
Secțiunea 1. Rolul voinței unilateral în dreptul roman	171
Secțiunea 2. Originile teoriei angajamentului unilateral	173
Capitolul II. Angajamentul unilateral în dreptul privat străin	175
Secțiunea 1. Angajamentul unilateral în dreptul german	176
Secțiunea 2. Angajamentul unilateral în dreptul italian	179
Secțiunea 3. Angajamentul unilateral în dreptul elvețian ...	180
Secțiunea 4. Angajamentul unilateral în dreptul francez	181
Secțiunea 5. Oferta și promisiunea publică în Codul civil Quebec	182
Secțiunea 6. Angajamentul unilateral în dreptul englez	183
Secțiunea 7. <i>Promissory estoppel</i> în dreptul american	183
Capitolul III. Noțiunea și fundamentul angajamentului unilateral în dreptul privat român	186
Secțiunea 1. Compatibilitatea teoriei angajamentului unilateral cu principiile dreptului privat român	186
Secțiunea 2. Limitele teoriei angajamentului unilateral	192
Secțiunea 3. Precizări privind mecanismul de formare a angajamentului unilateral	194

Partea II. Aplicații legale și jurisprudențiale ale actului unilateral.....	197
Titlul I. Actele unilaterale în dreptul intern.....	197
Capitolul I. Efecte translative (legatul)	197
Capitolul II. Efecte declarative	200
Secțiunea 1. Mărturisirea (recunoașterea)	201
Secțiunea 2. Acceptarea moștenirii	202
Secțiunea 3. Acceptarea unui drept	204
Secțiunea 4. Confirmarea unui act anulabil	205
Secțiunea 5. Ratificarea.....	208
Secțiunea 6. Actele unilaterale permissive (autorizările)	210
Capitolul III. Efecte extinctive	222
Secțiunea 1. Renunțarea abdicativă la un drept.....	222
Secțiunea 2. Renunțarea la moștenire.....	236
Secțiunea 3. Renunțarea la judecată	239
Secțiunea 4. Revocarea/denunțarea	240
Secțiunea 5. Declarația unilaterală de rezoluțiune sau reziliere.....	254
Capitolul IV. Eficacitatea angajamentului unilateral	254
Secțiunea 1. Oferta de a contracta (policitațiunea).....	255
Secțiunea 2. Promisiunea publică de recompensă (premiu).....	268
Secțiunea 3. Titlurile de credit.....	278
Secțiunea 4. Subscripția publică pentru constituirea unei societăți pe acțiuni	279
Secțiunea 5. Transformarea unei obligații naturale.....	281
Secțiunea 6. Gestiunea de afaceri (art. 987-991 C. civ.).....	289
Secțiunea 7. Stipulația pentru altul.....	291
Secțiunea 8. Eficacitatea angajamentului unilateral în jurisprudență	296
Capitolul V. Efecte constitutive ale actului unilateral	299
Precizări preliminare	299
Secțiunea 1. Acceptarea ofertei.....	300
Secțiunea 2. Înființarea unei asociații sau fundații	305
Secțiunea 3. Înființarea unei societăți comerciale	310
Capitolul VI. Efecte modificatoare	311
Secțiunea 1. Alegerea obligației alternative.....	311
Secțiunea 2. Punerea în întârziere a debitorului.....	313
Secțiunea 3. Oferta reală urmată de consemnațiune.....	313

Secțiunea 4. Exercițarea drepturilor de retractare	314
Secțiunea 5. Modificarea unilaterală a contractului individual de muncă	318
Capitolul VII. Actele unilaterale de autoritate privată	319
Secțiunea 1. Precizări prealabile	319
Secțiunea 2. Decizii individuale	320
Secțiunea 3. Acte normative interne (reglementare)	321
Secțiunea 4. Actul disciplinar	325
Capitolul VIII. Repudierea actului unilateral în jurisprudență	333
Titlul II. Actul juridic unilateral în dreptul internațional privat român	335
Capitolul I. Norme conflictuale generale privind actul unilateral	335
Secțiunea 1. Legea aplicabilă condițiilor de fond și efectelor actului juridic unilateral	335
Secțiunea 2. Legea aplicabilă condițiilor de formă	338
Capitolul II. Norme conflictuale speciale privind anumite categorii de acte unilaterale	339
Propuneri de lege ferenda	343
Avatarurile unui nou Cod civil și al reglementării actului unilateral	343
Propuneri privind reglementarea generală a actului unilateral ca izvor de obligații civile	346
Propuneri privind reglementarea anumitor instituții ca aplicații ale teoriei angajamentului unilateral	349
Concluzii	351
Bibliografie	353
Index alfabetic	361

Prefață

În știința dreptului, actul juridic este o noțiune fundamentală, întrucât voința joacă, în domeniul dreptului, rolul celui mai important element de construcție conceptuală. Fiecare știință juridică particulară acordă mai mult sau mai puțin spațiu teoriei actului juridic specific uneia sau alteia dintre ramurile dreptului. Fie din cauza fragmentării pedagogice a predării dreptului, fie din cauza abordărilor practice cazuistice, nu a existat suficientă preocupare pentru o construcție teoretică mai amplă, interdisciplinară. Cea mai elaborată teorie a actului juridic este, fără îndoială, rezultatul eforturilor îndelungate făcute în știința dreptului civil. Dar chiar și civilisții și-au concentrat atenția mai ales asupra **contractului**. În tratate, cursuri și monografii de drept civil, teoria generală a actului juridic este, de cele mai multe ori, o teorie generală a contractului. Altfel spus, actul juridic unilateral nu constituie materia primă pentru această elaborare teoretică. De cele mai multe ori, se extind asupra actului juridic unilateral concluziile desprinse din studiul contractului. Un demers științific riguros nu este însă posibil fără studiul aprofundat al speciilor actului juridic unilateral, studiu care permite identificarea particularităților acestei forme de manifestare a voinței juridice.

Desigur, contractul rămâne regula de manifestare a voinței juridice în dreptul civil și în domeniul general al dreptului privat, spre deosebire de dreptul public, domeniu în care voința juridică se exprimă de regulă prin acte juridice unilaterale.

Marieta Avram a avut ambiția să investigheze reglementările, doctrina și jurisprudența referitoare la actul juridic unilateral în dreptul privat. Rezultatul acestei investigații este **o teorie generală a actului juridic unilateral** în dreptul privat român. Așadar, trecând dincolo de granițele dreptului civil, autoarea a avut în vedere spațiul mai general al dreptului privat. Formând mai întâi substanța unei remarcabile teze de doctorat, această teorie a fost dezvoltată în vederea publicării. Cartea de față reunește deci atât eforturile necesare pentru elaborarea tezei de doctorat, cât și cercetările făcute ulterior pentru a răspunde întrebărilor care au fost puse cu ocazia susținerii tezei. În acest context, merită să fie evocată intervenția pertinentă și

stimulatoare a profesorului Dan Chirică referitoare la corelația dintre actul juridic unilateral și drepturile potestative. Desigur, actele juridice unilaterale prin care se exercită drepturile potestative nu acoperă întreaga sferă a noțiunii de *act juridic unilateral*. Nu mai puțin, o teorie generală a actului juridic unilateral nu este împlinită fără abordarea acestei corelații. Iată de ce, în forma actuală, lucrarea cuprinde ample referiri la drepturile potestative, înțelese ca o categorie de drepturi subiective civile.

Dar, în pofida faptului că elaborarea unei teorii generale a actului juridic unilateral umple un gol care era resimțit cu acuitate în teoria și practica dreptului privat, această construcție conceptuală nu va fi nici pentru autoare, nici pentru cititori un mod de a încheia o dezbatere amplă, ci o bază solidă care să permită continuarea eforturilor interdisciplinare necesare atât pentru explorarea problemelor complexe și subtile ale domeniului, cât și pentru asimilarea jurisprudențială și consacrarea legislativă a soluțiilor propuse.

Din această perspectivă, interesează în egală măsură atât postulatele unei teorii generale a actului juridic unilateral, care formează substanța primei părți a lucrării, cât și **aplicațiile legale și jurisprudențiale** ale actului unilateral, prezentate în partea a doua, ambele abordări creând premisa unei binevenite intervenții legislative.

Din păcate, redactorii proiectului Codului civil nu au putut beneficia de concluziile și propunerile autoarei, motiv pentru care soluțiile adoptate în legătură cu actul juridic unilateral constituie un regres în raport cu dispozițiile cuprinse în Codul civil Carol al II-lea și în proiectul Codului civil din 1971. Indiferent de dificultățile generate de stadiul procedurii parlamentare în care se află noul proiect al Codului civil, revederea unor dispoziții și adăugarea altora sunt imperios necesare. În acest scop, propunerile *de lege ferenda* formulate de autoare pentru reglementarea actului juridic unilateral trebuie să fie examinate cu toată atenția de cei care au responsabilitatea redactării și adoptării unui nou Cod civil, numai în acest fel fiind posibil un progres în raport cu actualul Cod civil.

Înțelegerea actului juridic unilateral nu este posibilă, la nivel conceptual, fără eliberarea de sub tirania inerțiilor teoretice create pe tărâmul contractului ca act juridic bilateral sau multilateral. Într-adevăr, simpla împrumutare a unor elemente din teoria contractului nu este suficientă pentru a construi o teorie a actului juridic unilateral.

Această observație nu împiedică însă existența unor elemente comune ambelor teorii de natură să permită construcția teoriei generale a actului juridic. Dar, dincolo de aceste elemente comune, teoria actului juridic unilateral trebuie să cuprindă și elementele specifice care configurează fizionomia acestei noțiuni.

În acest sens, principiul autonomiei de voință nu mai este suficient pentru a fundamenta actul juridic unilateral. Pe bună dreptate, autoarea asociază acestui principiu ideea – dacă nu opusă, în orice caz, complementară – potrivit căreia anumite acte juridice unilaterale sunt permise numai dacă au un **temei legal sau contractual**.

Tot astfel, elementele definitorii ale actului juridic unilateral și condițiile sale de existență pun în lumină nu numai genul proxim, care este actul juridic în general, ci și diferența specifică față de actele juridice bilaterale sau multilaterale. Distanța dintre actele juridice unilaterale supuse comunicării și cele care nu se comunică este necesară pentru a stabili momentul în care un asemenea act este perfectat. Specificul actului juridic unilateral nu este însă privit ca un obstacol pentru aplicarea regulilor de probă cuprinse în art. 1191 și art. 1192 C. civ., indiferent dacă sarcina probei aparține autorului sau destinatarului acestui act. Desigur, pot fi identificate și argumente care, pornind tocmai de la specificul actului juridic unilateral, să pună sub semnul întrebării o asemenea extrapolare. Este motivul pentru care autoarea nu ignoră „*înclinația autorului actului unilateral spre manifestările de voință tacite, implicite*”, de natură să aducă „*o anumită flexibilitate principiului potrivit căruia dovada acestui act se poate face numai printr-un înscris*”. Spre deosebire de contract, în cazul căruia noțiunea de *capacitate de exercițiu* este suficientă, ca aptitudine generală, pentru a explica încheierea contractului, actul juridic unilateral mai presupune și o aptitudine specială, ceea ce face util recursul la ideea de *competență*, deși aceasta se întâlnește, în primul rând, în dreptul public. Mai ales în cazul actelor unilaterale colective adoptate de organele unei persoane juridice noțiunea de competență este necesară pentru a delimita sfera atribuțiilor fiecărui organ. Nu este mai puțin adevărat însă că și în cazul contractului, când acesta este încheiat de o persoană juridică, dincolo de capacitatea de exercițiu interesează și competența organului persoanei juridice de a emite oferta sau acceptarea. În acest context sunt avute însă în vedere elementele mecanismului de încheiere a contractului, respectiv acceptarea și oferta ca acte juridice unilaterale.

Principiul forței obligatorii a actului juridic și principiul relativității efectelor acestuia îmbracă forme particulare în cazul actului juridic unilateral. Cât privește principiul irevocabilității, trebuie să se facă distincție între actele irevocabile care se supun acestei reguli fără excepție, actele revocabile necondiționat, care constituie o excepție de la regulă numai în măsura în care revocabilitatea este prevăzută de lege, și actele revocabile condiționat, caz în care revocabilitatea fie este expres prevăzută de lege, fie rezultă din natura actului, dar această ultimă specie de revocabilitate poate interveni numai în condițiile și în măsura în care nu sunt prejudiciate drepturile sau interesele legitime ale terților de bună-credință.

Pentru a descrie corelația dintre actul juridic unilateral și drepturile subiective civile, autoarea revine la elementele definitorii ale noțiunii de *drept subiectiv civil*, reluând distincția dintre libertăți, facultăți, puteri și drepturi subiective. În plus, pentru a împiedica confuzia între sensurile multiple ale noțiunii de *opozabilitate*, este propusă o pereche de termeni relevanți: *inviolabilitate* și *exigibilitate*. Opozabilitatea în sens larg, specifică nu numai drepturilor reale, ci și drepturilor de creanță și drepturilor potestative, nu numai drepturilor absolute, ci și drepturilor relative, exprimă în realitate ideea de inviolabilitate a drepturilor subiective, în timp ce opozabilitatea în sens restrâns, specifică drepturilor de creanță, implică ideea de exigibilitate. Altfel spus, toate drepturile subiective civile sunt inviolabile, dar drepturile absolute, inclusiv drepturile reale și drepturile potestative sunt inexigibile, în timp ce drepturile de creanță sunt exigibile. Devine astfel mai inteligibilă diferențierea dintre diferitele categorii de drepturi în funcție de modul specific de obiectivare a conținutului lor juridic. Această abordare reia, dar cu o utilă prospețime terminologică, concluzia potrivit căreia diferența esențială dintre diferitele categorii de drepturi subiective civile nu se exprimă prin noțiunea de opozabilitate, ci prin conținutul lor juridic și prin modalitățile specifice de obiectivare a acestuia. Termenul de opozabilitate nu trebuie să fie însă abandonat, pentru că sensurile sale nu se reduc la ideea de inviolabilitate și la ideea de exigibilitate, ci cuprind și mecanismul de limitare a libertății persoanei, care se înfățișează în mod diferit în ipoteza drepturilor absolute, inclusiv a drepturilor reale, în ipoteza drepturilor relative, respectiv a drepturilor de creanță, și în ipoteza drepturilor potestative. Mai ales în cazul drepturilor reale, inviolabilitatea nu are ca scop doar protejarea libertății unei persoane în sens

general, ci și protejarea relației speciale dintre o anumită persoană și un anumit lucru. Or, orice apropiere provoacă un anumit dezechilibru între sfera de libertate a celui care apropiază, în sensul creșterii acesteia, și sferile de libertate ale celorlalte persoane, în sensul restrângerii acestora prin interzicerea accesului la lucrul apropiat. În plus, dreptul de urmărire și dreptul de preferință, care, în sens substanțial, caracterizează întotdeauna drepturile reale, iar în sens procesual sunt specifice drepturilor reale de garanție, nu pot fi despărțite de ideea de opozabilitate *erga omnes*. În mod corespunzător, sensurile diferite ale termenului de opozabilitate întemeiază diferența dintre acțiunile reale și acțiunile personale.

Descrierea generală a corelației dintre actul juridic unilateral și drepturile subiective civile este premisa teoretică pe temeiul căreia autoarea reține anumite clasificări ale drepturilor subiective civile și înfățișează legătura specifică dintre actul juridic unilateral și fiecare dintre diferitele categorii ale acestor drepturi.

Sub primul aspect, trebuie reținută încercarea de a combate extrapolarea trăsăturilor esențiale ale obligației civile la celelalte categorii de raporturi juridice civile. Dar, oricât de utilă ar fi o asemenea încercare, ea nu trebuie să ducă la ideea că există drepturi subiective civile în afara unor raporturi juridice, ci la înțelegerea flexibilă a tipologiei raporturilor juridice. Altfel spus, nu ruperea unor drepturi, cum ar fi dreptul de proprietate, de ideea de raport juridic este utilă, ci înțelegerea diferenței dintre raportul juridic în conținutul căruia intră un asemenea drept și raportul juridic obligațional. De asemenea, chiar dacă între nudul proprietar și titularul unui dezmembrământ al dreptului de proprietate există și raporturi obligaționale, dezmembrământul respectiv nu se confundă cu un drept de creanță, iar inviolabilitatea sa corespunde conținutului său juridic specific. Deși, prin rafinamentul elaborării sale intelectuale, noțiunea de *obligație* a devenit prototipul raporturilor juridice civile de drept privat, un asemenea prototip face de multe ori imposibilă înțelegerea specificului raporturilor juridice care nu au în conținutul lor drepturi de creanță. Indiferent de modul în care este înțeles aspectul social al dreptului de proprietate, acesta este de necontestat, chiar dacă dreptul de proprietate, ca și celelalte drepturi reale, exprimă în primul rând un raport dintre o persoană și un lucru și numai în mod subsidiar un raport dintre titularul dreptului și așa-zisul subiect pasiv, general și nedeterminat. Altfel spus, este binevenită căutarea unor veșminte termino-

logice apte să îmbrace într-un mod cât mai potrivit elementele conceptuale care diferențiază categoriile de drepturi subiective civile și raporturile juridice în conținutul cărora acestea intră. Dacă expresia *raport juridic* este insuficientă pentru a exprima aspectul social relațional al tuturor drepturilor civile, fiind prea legată de modelul obligațional, efortul de îmbogățire terminologică este util și poate chiar necesar. Totodată, un asemenea efort poate fi direcționat spre diferențierea semantică a unor termeni care, în funcție de context, să acopere noțiuni și realități diferite. În oricare direcție s-ar merge, va rămâne întotdeauna o tensiune, mai mult sau mai puțin acută, între ritmul mai lent de îmbogățire a vehiculelor terminologice și ritmul mult mai accelerat al creației sensurilor și a nuanțelor conceptuale pe care acestea trebuie să le transporte. Ca urmare, fără a nega utilitatea îmbogățirii terminologice în știința dreptului, nu se poate ignora nici posibilitatea de a utiliza același termen pentru nuanțe conceptuale sau chiar concepte diferite. Ca în orice știință, spre deosebire de artă, demersul rațional are, și în știința dreptului, scopul reducerii echi-vocului originar al cuvintelor prin precizarea sensurilor și nuanțelor conceptuale pe care acestea le poartă.

Sub cel de-al doilea aspect, sunt înfățișate corelațiile specifice dintre actul juridic unilateral, drepturile subiective nepatrimoniale, drepturile subiective civile patrimoniale și drepturile potestative. Pe lângă observațiile subtile referitoare la rolul actului juridic unilateral în exercitarea dreptului persoanei la protecția propriei imagini și a drepturilor care privesc integritatea fizică a persoanei, cu referire specială la prelevarea și la transplantul de țesuturi și organe umane în scop terapeutic, reține atenția prezentarea noțiunii de *drept potestativ*. Deși, în ultimii ani, această noțiune a fost obiectul unor preocupări diverse în știința dreptului civil, totuși, până în prezent, referirile la drepturile potestative au fost succinte, parțiale, fără a realiza o imagine cuprinzătoare asupra acestei noțiuni. În cartea de față, Marieta Avram oferă cititorilor cea mai elaborată construcție conceptuală cu privire la drepturile potestative din literatura juridică română, valorificând nu numai ceea ce s-a scris până în prezent în această literatură, ci și contribuțiile esențiale din doctrina franceză și din doctrina italiană. Deosebit de importantă este comparația dintre drepturile potestative și condiția potestativă, cu relevanță deosebită în cazul dreptului de decizie de natură convențională. Reluând o teză pe care a argumentat-o anterior în mod convingător, autoarea demonstrează

că dreptul de decizie în favoarea uneia sau a ambelor părți poate fi prevăzut nu numai cu titlu gratuit în contractele cu executare succesivă, ci și cu titlu oneros în contractele cu executare dintr-o dată. În schimb, clauza prin care s-ar institui, cu titlu gratuit, un asemenea drept de decizie într-un contract cu executare dintr-o dată este nulă tocmai pentru că lipsește intenția debitorului de a se obliga. S-ar putea adăuga că, în mod simetric, clauza prin care s-ar prevedea că dreptul de decizie (de denunțare unilaterală) – într-un contract cu executare succesivă încheiat pe o durată nedeterminată – s-ar putea exercita numai cu titlu oneros este de asemenea nulă, întrucât s-ar încălca principiul care interzice obligațiile perpetue.

La fel de meritorie este prezentarea teoriei angajamentului unilateral, abordarea istorică și prezentarea dreptului străin în materie fiind premisele elaborării noțiunii angajamentului unilateral în dreptul privat român și a fundamentului acestui angajament. Prezentarea acestei teorii este încă un prilej pentru autoare de a dovedi nu numai finețea analitică a argumentației, ci și capacitatea de a elabora construcții conceptuale caracterizate prin rigoare și limpezime logică.

Cercetarea aplicațiilor legale și jurisprudențiale ale actului unilateral în dreptul intern și în dreptul internațional privat român – cu precizarea că jurisprudența a fost mai degrabă rezistentă decât receptivă la asemenea aplicații practice – are ca rezultat un inventar foarte cuprinzător, deosebit de util pentru toți cei care lucrează în domeniul dreptului privat. O mențiune specială trebuie făcută în legătură cu renunțarea abdicativă la un drept, ceea ce presupune că renunțarea se face printr-un act juridic unilateral, în sfera acestei noțiuni fiind introduse distincții subtile între diferitele manifestări particulare ale renunțării abdicative, între care și diferențierea dintre renunțarea abdicativă la un drept real și renunțarea abdicativă la un drept de creanță, cu precizarea că aceasta din urmă este posibilă în sensul că se transformă o obligație civilă perfectă într-o obligație naturală, prin stingerea dreptului material la acțiune. Cât privește stingerea dreptului de creanță însuși, aceasta este posibilă, între altele, prin remitere de datorie, ceea ce presupune un acord între creditor și debitor. Această distincție este utilă pentru a înțelege că renunțarea la dreptul pretins, potrivit art. 247 C. proc. civ., are în vedere renunțarea la dreptul material la acțiune. Desigur, această precizare este relevantă tot în legătură cu drepturile de creanță, pentru că, în cazul drepturilor

reale, nu este posibilă o renunțare separată la dreptul material la acțiune, fără a se renunța la dreptul însuși.

La fel de interesantă este distincția dintre renunțarea la dreptul de proprietate privată imobiliară făcută de un particular sau de o comunitate locală, cu posibilitatea înscrierii acestei renunțări în cartea funciară pe temeiul art. 20 alin. (2) din Legea nr. 7/1996, și renunțarea făcută de stat la un asemenea drept, care este imposibilă din punct de vedere juridic întrucât, fiind vorba de un imobil abandonat, iar nu de un bun mobil, el ar reveni oricum statului. Altfel spus, renunțarea abdicativă nu ar produce nici un efect. O nuanță suplimentară poate că ar fi necesară pentru a face distincția dintre renunțarea abdicativă ca act juridic unilateral și abandon ca fapt juridic complex, în structura căruia intră faptul material al părăsirii lucrului și actul juridic unilateral de renunțare. Pe baza acestei distincții, s-ar putea ajunge la concluzia că renunțarea se face întotdeauna, direct sau indirect, *in favorem*, astfel încât imobilul nu intră în categoria *res nullius*. Dimpotrivă, în cazul abandonului, imobilul intră în această categorie, cu consecința trecerii lui în domeniul privat al statului pe temeiul art. 477 și art. 646 C. civ. Or, nu se poate condiționa acest efect al abandonului de înscrierea în cartea funciară, întrucât, deși proprietarul a părăsit bunul, el ar fi în continuare responsabil pentru bunul respectiv. Deși, în mod tradițional, s-a apreciat că oferta devine caducă dacă ofertantul decedează sau devine incapabil înainte ca oferta să fie acceptată, autoarea ajunge la concluzia justă că, dacă forța obligatorie a ofertei este întemeiată pe ideea angajamentului unilateral, ceea ce presupune consacarea legală a irevocabilității ofertei, consecința este că obligația născută din ofertă se transmite la moștenitori. Pentru a încheia această exemplificare a contribuțiilor originale pe care autoarea le realizează cu prilejul întocmirii inventarului aplicațiilor legale și jurisprudențiale ale actului juridic unilateral, este numai aparent surprinzătoare distincția dintre noțiunea de *autoritate privată* și noțiunea de *autoritate publică*. Într-adevăr, puterea, ca fenomen social, se înfățișează în numeroase forme. Nu numai dreptul public, ci și dreptul privat are ca obiect de reglementare fenomenul puterii. În fond, drepturile subiective civile sunt puteri ocrotite de lege, cum este și puterea de administrare a patrimoniului propriu sau puterile organelor persoanei juridice. Se justifică deci noțiunea de *acte unilaterale de autoritate privată* și clasificarea lor în decizii individuale, acte normative interne și acte disciplinare.

În ansamblu, lucrarea, care intră acum, prin publicare, după o lungă perioadă de gestație intelectuală, în circuitul literaturii juridice române, este o contribuție teoretică remarcabilă de natură să pună în evidență o vocație deosebită pentru cercetarea științifică. Fără a se pierde în labirintul ideilor juridice, autoarea are capacitatea rară de a surprinde esența și de a reda această esență în formulări clare, laconice, care evocă, pentru cunoscători, calitățile de redactor de legi. Într-adevăr, autoarea are un stil concis, limpede, o sintaxă impecabilă, la care contribuie în egală măsură logica și gramatica.

Elaborarea acestei lucrări nu ar fi fost posibilă fără un spirit asociativ rar întâlnit, care i-a permis autoarei să adune elementele construcției sale teoretice din întreaga materie a dreptului privat.

Cu aceste însușiri deosebite, Marieta Avram poate îndrăzni să-și ducă mai departe cercetarea, pentru a construi o teorie generală a actului juridic din perspectiva filozofiei dreptului.

După lectura acestei lucrări, se poate spune, cu îndreptățire, că știința dreptului a câștigat un nume care nu va putea fi ignorat de toți cei care, în teorie și practică, vor aborda problema actului juridic unilateral. Marieta Avram se alătură astfel cercetătorilor tineri care s-au afirmat în ultimul timp și care justifică speranța că o nouă generație va da strălucire științei dreptului în România.

Valeriu Stoica

Cuvântul autorului

Având la bază teza de doctorat susținută în februarie 2001, la Facultatea de Drept a Universității din București, această carte vede pentru prima dată lumina tiparului la Editura Hamangiu.

După regretata pierdere a marelui nostru profesor Francisc Deak, sub îndrumarea căruia am început cercetarea, și a generosului nostru profesor Ion Filipescu, sub a cărui coordonare am susținut teza de doctorat, gândul meu de recunoștință se îndreaptă către profesorul Valeriu Stoica. Cu deosebită rigoare și curiozitate științifică, acesta s-a aplecat asupra temei și m-a încurajat în publicarea acestei cărți.

Nu mai puțin, grație profesorului Dan Chirică, lucrarea pune în lumină cele două paradigme ale actului unilateral: alături de noțiunea angajamentului unilateral, viu disputată în doctrină și încă slab reprezentată în jurisprudența română, noțiunea de drepturi potestative s-a dovedit indispensabilă înțelegerii mecanismului și rolului actului unilateral în dreptul privat.

Cartea deschide temerar drumul unei abordări monografice a actului unilateral în dreptul privat român, în speranța de a oferi cititorului premisele unei teorii a actului unilateral, despre care s-a afirmat adeseori că este pe cât de utilă, pe atât de dificilă.

În sfârșit, nu întâmplător am încredințat publicarea acestei cărți d-lui Dorel Pădurariu și Editurii Hamangiu, recent înființată, la care am regăsit același spirit temerar, deschizător de drum, pe care cred că-l au doar editorii cu adevărat profesioniști.

Marieta Avram

PARTEA I
POSTULATELE UNEI TEORII GENERALE A
ACTULUI JURIDIC UNILATERAL

1. Actul juridic unilateral poate fi caracterizat ca un act „proteic”. Efectele pe care le produce sunt foarte diversificate și, uneori, chiar în sfera aceleiași categorii de acte unilaterale, efectele lui constituie obiect de controversă. În plus, actele juridice unilaterale au o existență discretă, uneori greu de sesizat, spre deosebire de contracte, care domină viața socială.

Polimorfismul actului unilateral de voință, precum și frecvența lui relativ redusă în comparație cu actul bilateral, permit caracterizarea lui ca un act excepțional în dreptul privat.

2. „Unilateralismul”, adică aptitudinea unei persoane de a crea efecte de drept prin simpla sa manifestare de voință are o reputație proastă în dreptul privat. S-a afirmat că actul unilateral comportă o conotație ușor peiorativă sau că este „un fenomen iritant”.¹

Fiind perceput ca un act juridic „accidental”, cu aplicații „minore”, lipsa unei reglementări exprese nu a fost totuși resimțită în mod acut, în condițiile în care modelul contractual a putut fi aplicat și adaptat, de la caz la caz, manifestărilor unilaterale de voință.

Pe de altă parte, nimic nu mai pare mai firesc decât ca individul să dorească și să poată ca, prin voința sa unilaterală, să producă efecte juridice. Din această perspectivă, actul unilateral este „mai natural” decât contractul.²

---

¹ A se vedea *L. Aynès*, Rapport introductif, în «L'unilatéralisme et le droit des obligations», sub coordonarea lui *Christophe Jamin* și *Denis Mazeaud*, Economica, Paris, 1999, p. 3. Lucrarea reunește studiile prezentate în cadrul coloquiului organizat în 1998 de Centrul de Studii Europene de Drept al Obligațiilor al Universității Paris XII și Centrul de Drept al Contractelor al Universității Lille 2, consacrate unilateralismului în dreptul obligațiilor.

² A se vedea *J. Carbonier*, Droit civil. Les obligations, vol. 4, 1985, p. 50. Autorul arată că „il est bien que plus naturel a l'homme de vouloir tout seul que de vouloir à deux, et le droit ne pouvait pas ne pas attacher de conséquences à un acte aussi familier de la vie que celui qui consiste à prendre une décision.”

3. Codul civil român, după modelul Codului civil francez, nu cuprinde dispoziții generale privind actul juridic¹, ci reglementează numai principalele tipuri de acte juridice, precum contractul, testamentul ș.a.

Fiind considerat cel mai important și cel mai complex act juridic, contractul ocupă cel mai mare spațiu în ansamblul reglementării.

În literatura juridică s-a considerat că principiile care guvernează contractele pot fi aplicate prin analogie, pentru a completa lacunele legislative existente în materia altor acte juridice. S-a construit astfel o teorie generală a actului juridic civil, cu deschidere spre toate instituțiile dreptului privat, având în vedere vocația dreptului civil de a fi „drept comun” pentru celelalte ramuri de drept privat.

4. Dificultatea, dar și necesitatea de a construi o teorie generală a actului juridic unilateral au fost în mod constant subliniate în literatura juridică. Mai mult, sunt voci care neagă posibilitatea elaborării unei teorii generale, dat fiind caracterul contradictoriu și sporadic al actului unilateral, care nu are o puternică justificare economică și poate fi comparat cu insectele care roiesc în jurul unui animal. Ele pot fi clasificate, studiate din punct de vedere morfologic și cam atât.²

Autori prestigioși preferă într-adevăr să examineze problematica actului unilateral de regulă în mod incidental, în cadrul diferitelor instituții ale dreptului privat, cele mai frecvente fiind referirile la actul unilateral în cadrul unor lucrări generale consacrate actului juridic sau obligațiilor.

Cercetarea obiectivă a actului juridic unilateral, ca realitate juridică, prin abandonarea unui anumit fetișism practicat față de contract, pune însă în lumină valențele juridice deosebite ale acestui tip de act, de natură să îmbogățească teoria generală a actului juridic, dar și teoria generală a obligațiilor și teoria drepturilor subiective civile.

Existența actului unilateral este în prezent incontestabilă, iar efectul lui creator de obligații civile tot mai mult remarcat. Pe de altă parte, ar fi incorect dacă studiul actului unilateral s-ar face doar prin prisma obligațiilor civile și a contractului ca izvor de obligații civile,

---

¹ Codul civil german din 1900, spre deosebire de Codul civil francez, reglementează actul juridic civil în general, contractul fiind doar o aplicație a acestuia.

² A se vedea *Ph. Jestaz*, Rapport de synthèse în «L'unilatéralisme et le droit des obligations», p. 90.

dat fiind că există materii ale dreptului privat, precum dreptul persoanelor, în care actul unilateral este dominat, iar contractul recesiv.

5. Se poate discuta în ce măsură teoria generală actului juridic civil poate fi extinsă în unele ramuri ale dreptului public (de exemplu, dreptul administrativ), pentru a surprinde trăsăturile generale ale oricărui act juridic (într-o perspectivă „civilistă” asupra actului juridic).

Dar tot atât de fecundă se poate dovedi, sub unele aspecte, și valorificarea unor concepte și tehnici de reglementare din dreptul administrativ, renunțând astfel la prejudecățile legate de preeminența anumitor ramuri de drept, cu atât mai mult cu cât, în materia actului unilateral dreptul comun ar trebui să-l constituie dreptul public și, în special, dreptul administrativ, iar nu dreptul civil.¹

Într-o anumită măsură, antipatia civilistă față de actul unilateral a fost alimentată și de schisma creată între dreptul administrativ și dreptul civil: cel dintâi este perceput ca domeniul în care administrația își exercită puterea în mod unilateral, în timp ce cel de-al doilea este domeniul libertății și al egalității între indivizi.²

În realitate, dreptul privat este contaminat de individualism, iar dreptul administrativ este contaminat de contractualism.

6. După cum se cunoaște, împărțirea dreptului (*summa divisio*) în drept public și drept privat³ își are originea în dreptul roman. Potrivit unui text din Ulpian, dreptul public (*publicum ius*) se referă la organizarea statului, în timp ce dreptul privat (*privatum ius*) se referă la interesul fiecăruia.⁴

---

¹ A se vedea R.E. de Munagorri, L'acte unilatéral dans les rapports contractuels, th., L.G.D.J., 1996, p. 232 și urm.

² A se vedea, L. Aynès, Rapport introductif, în op. cit., p. 4.

³ A se vedea Lexique des termes juridiques, 13e édition, Dalloz, 2001, lucrare alcătuită sub direcția lui R. Guillien și J. Vincent, p. 221. Astfel, dreptul privat ar cuprinde ansamblul normelor care reglementează raporturile dintre particulari, precum și relațiile juridice dintre Administrație și particulari, atunci când acestea nu sunt exorbitante față de dreptul comun; dreptul public cuprinde ansamblul normelor care privesc organizarea statului și a organelor sale și reglementează raporturile între puterea publică și particulari.

⁴ A se vedea P.F. Girard, Manuel élémentaire de droit romain, Paris, 1924, p. 4, în ceea ce privește importanța acestei distincții în dreptul roman, cu atât mai mult cu cât, în general romanistii au tendința de a reduce studiul dreptului roman la dreptul privat roman, adăugând unele instituții care astăzi aparțin dreptului public.

Criteriul în raport cu care se face delimitarea între dreptul public și dreptul privat este controversat. Discutabil este și conținutul fiecărei diviziuni.

Criteriul tradițional este interesul ocrotit. Astfel, dreptul public ar ocroti interesul general (*ad statum rei Romanae spectat*), în timp ce dreptul privat ar ocroti interesul particular (*ad singulorum utilitatem*).

Această distincție, bazată pe ideea de utilitate socială, prezintă neajunsuri deoarece nu se poate delimita printr-o frontieră precisă interesele generale de cele particulare și, pe de altă parte, ocrotind interesele private, legea are în vedere și o utilitate generală.¹

Un alt criteriu ar putea fi modul specific de apărare a dreptului subiectiv. În cazul dreptului public, drepturile subiective sunt ocrotite, de regulă, din oficiu, iar în cazul dreptului privat, la sesizarea părții interesate.

Pentru a transcende dificultățile teoriei interesului ocrotit, distincția între dreptul privat și dreptul public se poate face și în funcție de calitatea participanților la raporturile juridice. Astfel, dreptul privat reglementează raporturile între persoane fizice și persoane juridice, în timp ce dreptul public guvernează raporturile juridice la care participă persoanele de drept public. În cadrul raporturilor de drept privat părțile se situează pe poziții de egalitate juridică, în timp ce în cadrul raporturilor de drept public există o relație de subordonare.

Tradițional, dreptul privat cuprindea dreptul civil, dreptul comercial, dreptul muncii, în timp ce dreptul public avea ca elemente dreptul constituțional, dreptul administrativ, dreptul penal, dreptul financiar, dreptul procesual.

Încadrarea unei ramuri de drept în sfera dreptului privat sau a dreptului public este uneori discutabilă. Astfel, unii autori consideră că dreptul securității sociale, dreptul procesual civil, dreptul internațional privat și chiar dreptul penal sunt subdiviziuni ale dreptului privat. Se subliniază faptul că orice delimitare este relativă și că se poate vorbi totodată despre elemente de drept public în dreptul privat și despre elemente de drept privat în dreptul public².

De asemenea, pornind de la faptul că în numeroase ramuri de drept elementele de drept public se întrepătrund cu cele de drept privat, s-a

---

¹ *Giorgio del Vecchio*, *Lecții de filozofie juridică*, Ed. Europa Nova, p. 215 și urm.

² A se vedea *B. Stark, H. Roland, L. Boyer*, *Introduction au droit*, 2e édition, Éditions Litec, 1988 p. 72-90.

arătat că există și o a treia diviziune a dreptului, și anume așa-numitul „drept mixt”, care se împarte în „dreptul abstract” („regulator”) și „dreptul concret” (dreptul care reglementează diferitele profesii). „Dreptul abstract” este un *ius supra iura* și ar cuprinde ansamblul de norme juridice care asigură realizarea, sancționarea și aplicarea normelor de drept public și a celor de drept privat. Ar intra în această categorie dreptul penal, dreptul procesual, dreptul internațional privat și dreptul tranzitoriu. „Dreptul concret” ar fi alcătuit din dreptul comercial, dreptul muncii și securității sociale și legislația rurală¹.

Întrucât problema delimitării dreptului public de dreptul privat prezintă o deosebită complexitate, din rațiuni de ordin metodologic, pentru a ne circumscrie studiul actului unilateral în sfera dreptului privat, vom utiliza un criteriu legal, depășind astfel controversele teoretice.

Astfel, potrivit art. 1 alin. (2) din Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat, „în înțelesul prezentei legi, raporturile de drept internațional privat sunt raporturile civile, comerciale, de muncă, de procedură civilă și alte raporturi de drept privat cu element de extraneitate.”

Având în vedere faptul că elementul de extraneitate nu este un element de structură al raportului juridic², ci doar o împrejurare de fapt care plasează raportul juridic de drept privat sub incidența mai multor sisteme de drept aparținând unor state diferite, rezultă că textul citat cuprinde o enumerare exemplificativă a raporturilor de drept privat. Se pot adăuga categoriilor de raporturi expres menționate și raporturile de familie, de transport, de proprietate industrială, care sunt considerate de Legea nr. 105/1992 ca „alte raporturi de drept privat”.

---

¹ A se vedea *P. Roubier*, *Théorie générale du droit*, 2e éd., 1951, n. 35, p. 304 și urm.; *N. Popa*, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București, 1996.

² A se vedea *I.P. Filipescu, A.I. Filipescu*, *Drept internațional privat*, Ed. Actami, București, 2002, p. 15, *D.A. Sitaru*, *Drept internațional privat*, Ed. Lumina Lex, 2002, p. 15.